

КАФЕДРА КОМПОЗИЦІЇ, ІНСТРУМЕНТОВКИ ТА МУЗИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інструментознавство

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітня програма

Бакалавр
025 Музичне мистецтво
Музикознавство

Курс	2
Семестр	3

Статус

Обов'язкова
Нормативна дисципліна
загально-професійної
підготовки

ECTS	3
Годин	90
Лекції	14
Семінари	14
Самостійна робота	62

Семестровий контроль

Залік – 3-й семестр

Інформація про викладача

ПІБ	Мамонов Сергій Олексійович, професор, заслужений діяч мистецтв України
Профіль викладача	https://www.facebook.com/donsku.org.ua
e-mail	donsku.org.ua@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

«Інструментознавство» – базовий курс у комплексі дисциплін, які вивчають темброву сторону композиторського мистецтва та пов'язані з усвідомленням традицій і новацій в галузях сольо-інструментального, ансамблевого та оркестрового виконавства.

Мета курсу – дати теоретичні знання та сформувати уявлення про музичні інструменти передусім симфонічного оркестру, необхідні для практично-аналітичної роботи студентів-музикознавців історико-теоретичного факультету. Також цей курс є первинною теоретичною базою для практичного курсу «Інструментування» та предмету «Історія оркестрових стилів», які студенти вивчають протягом наступних років навчання.

Завданням курсу є ознайомлення студентів насамперед з музичними інструментами симфонічного оркестру та деякими іншими, поширеними у виконавській практиці (в т. ч. народно-інструментальній), вивчення їх будови, засвоєння теоретичних основ техніки виконання на них та усвідомлення специфіки їх використання в різні музично-стилістичні епохи. Важливо також приділити увагу питанням трактовки

музичного інструментарію в сучасній музиці, використання розширеної техніки гри в сучасній практиці.

Предметом курсу є виразові можливості, виконавська техніка (техніка гри) та особливості будови (устрою) музичних інструментів, з одного боку, а також твори світової класики, доробок видатних сучасних вітчизняних і зарубіжних композиторів як матеріал для аналізу трактовки та особливостей практичного застосування музичних інструментів в сольній та ансамблево-оркестровій практиці.

Студент повинен **знати**:

1. Будову кожного інструменту, способи і засоби звуковідтворення, діапазон, характер звучання в різних регістрах та на різних динамічних рівнях, технічні можливості інструменту та галузь його використання.
2. Засоби зміни характеру тембру й звучання інструментів.
3. Емоційно-виразові особливості кожного інструменту.
4. Специфіку використання інструментів в оркестровій практиці.
5. Особливості оркестрових груп, до яких належать інструменти.
6. Як доцільно в зв'язку з логікою розвитку музичного матеріалу використовувати тембри, регістри, динамічні, технічні можливості інструментів для викладення різних фактурно-функціональних елементів музичної тканини, зокрема мелодії, контрапункту, басового голосу, фігурацій, оркестрових педалей, а також для створення спеціальних ефектів.

Студент має **вміти**:

1. Розрізняти на слух тембри інструментів, а також характерні їх поєднання;
2. Правильно вказувати назви інструментів і строї транспонуючих інструментів, позначати відповідно до прийнятих правил оформлення партитур прийоми гри та звуковидобування, штрихи і динаміку та робити за необхідності особливі вказівки для окремих інструментів в партитурі;
3. Аналізувати фрагменти партитур з точки зору виконавської техніки, виразових можливостей інструментів та їх функціонального використання.

Структура курсу.

В його побудові поєднуються лекційна та семінарська форми роботи. Велика увага приділяється самостійній теоретичній та аналітичній роботі студентів, підготовці усних виступів з доповідями, повідомленнями тощо.

Зміст семінарських занять та самостійних завдань може варіюватися з урахуванням специфіки тематики, наявності літератури та ілюстративного матеріалу з відповідної проблематики.

З метою вдосконалення викладання навчальної дисципліни в умовах дистанційного навчання використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

Наприкінці курсу студенти складають диференційований залік.

Перелік тем

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Струнні смичкові інструменти. Дерев'яні духові інструменти.

Тема 1. Група струнних смичкових інструментів симфонічного оркестру.

Скрипка. Альт. Віолончель. Контрабас.

Тема 2. Група дерев'яних духових інструментів. Сімейства інструментів.

Флейта, різновиди флейти. Гобой, різновиди гобоя. Кларнет, різновиди кларнета.

Саксофон, різновиди саксофону. Фагот, різновиди фагота.

Модуль 2

Змістовий модуль 2. Мідні духові інструменти. Ударні інструменти. Клавішні, щипкові інструменти та інструменти для певного випадку.

Тема 3. Група мідних духових інструментів.

Валторна. Труба. Тромбон. Туба.

Саксгорни.

Вагнерівські інструменти.

Тема 4. Група ударних інструментів.

Мембранофони.

Ідіофони.

Тема 5. Клавішні, щипкові інструменти симфонічного оркестру та інструменти для певного випадку.

Арфа.

Орган, клавесин, челеста, фортепіано.

Інструменти для певного випадку (електро-електронні, народні інструменти тощо).

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота, доповіді з презентацією, аналітична робота з нотним партитурним та музично-акустичним матеріалом музичних творів відповідно до теми, що вивчається.

Навчальні ресурси

1. Навчальна програма з даної дисципліни.
2. Підручники, посібники, монографії, наукові статті, матеріали інтернет-ресурсів та партитури і записи оркестрових творів.

Усі основні та додаткові матеріали для вивчення навчальної дисципліни за необхідністю надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування лекцій та семінарів	20
2.	Доповіді (2) за дорученою тематикою	10
3.	Результати аналітичної роботи	10
4.	Участь у обговореннях на семінарах	20
5.	Залік	40
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка «**відмінно**»: студент у повному обсязі засвоїв матеріал навчальної програми, опанував усі передбачені програмою форми роботи і виконав відповідні

завдання, виявив творчу ініціативність, навички аналітичної роботи та уміння самостійно працювати з літературою та аналітичним матеріалом.

Оцінка «**добре**»: студент загалом опанував матеріал навчальної програми (до 75%), добре орієнтується у проблематиці курсу, брав участь у різних формах роботи, передбачених програмою.

Оцінка «**задовільно**»: студент опанував матеріал курсу в обсязі 30–50%, не виявив ініціативи і зацікавленості на заняттях, не якісно виконував завдання, передбачені програмою.

Оцінка «**незадовільно**»: студент не засвоїв теоретичний матеріал курсу, не опанував обов'язкові форми роботи, не виконав самостійні завдання та не виявив розуміння змісту курсу.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Поза аудиторні заняття

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, музичних фестивалів, конкурсів, концертів тощо з подальшим їх обговоренням.

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ АНАЛІЗУ

1. Й.С.Бах – Бранденбурзький концерт № 1.
2. Й.С.Бах – Магніфікат.
3. Й. Гайдн – Військова симфонія.
4. В.А.Моцарт – Симфонія № 39.
5. Л.Бетховен – Симфонії №№ 5, 7, 9.
6. Укр. невідомий автор. Симфонія (Овсянико-Куликівський, 21-а симфонія), 4 ч.
7. М. Глінка – Увертюра “Ніч у Мадриді”, „Камаринська”.
8. М. Римський-Корсаков – „Казка”, „Шехеразада”, „Іспанське капричіо”
9. О. Бородін – II симфонія, “В Середній Азії”.
10. Й. Брамс – II симфонія, 2 ч.
11. Й. Брамс – III симфонія, 3 ч.
12. Г. Малер – Симфонія № 4.
13. К. Дебюссі – „Ноктюрни”, „Післяполуденний відпочинок Фавна”
14. І. Стравінський – “Жар птиця”, “Петрушка”, “Весна священна”.
15. М. Равель – “Іспанська рапсодія”, „Болеро”.
16. О. Респігі – „Пінії Риму”.
17. С. Прокоф'єв – Симфонія № 5.
18. Д. Шостакович – Симфонія № 5.
18. Л. Ревуцький – Симфонія № 2.
20. Б. Лятошинський – Симфонія № 3.
21. Е. Варез – „Іонізація”, „Гіперпризма”, „Октандр”, „Інтегралі”.
22. К. Пендерецький – „Флуорисценції”.
23. Твори сучасних українських композиторів за вибором викладача.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андреева Е. Ударные инструменты современного симфонического оркестра. – К.: Музична Україна, 1990
2. Берлиоз Г. Большой трактат о современной инструментровке и оркестровке.– М.: Музыка, 1972
3. Василенко С. Инструментровка для симфонического оркестра, т. I. – М., 1953; т. II. – М., 1959
4. Володин А. Электромзыкальные инструменты. – М., 1979
5. Глинка М. И. Заметки об инструментровке // ПСС: Лит. произведения и переписка. М.: Музыка, 1973. - Т. 1.
6. Денисов Э. В. Ударные инструменты в современном оркестре. – М.: Советский композитор, 1982
7. Дмитриев Г. Ударные инструменты: трактовка и современное состояние. – М., 1991
8. Дубинец Е. Знаки звуков. О современной музыкальной нотации. – К.: «Гамаюн», 1999
9. Дудка Ф. Основы нотной графики. – К.: «Музична Україна», 1977
10. Зряковский Н. Общий курс инструментоведения (симфонический оркестр и партитура). – М., 1979
11. Котонський В. Ударні інструменти в сучасному оркестрі. Переклад з польської Л. Грабовського. – К.: Музична Україна, 1971
12. Левин. С. Духовые инструменты в истории музыкальной культуры. Ч. I. – Л., 1973; ч. II. – Л., 1983
13. Модр А. Музыкальные инструменты. – М., 1959
14. Римский-Корсаков Н. Основы оркестровки. С партитурными образцами из собственных сочинений. В 2-х томах. – М. – Л.: Музгиз, 1946
15. Рогаль-Левицкий Дм. Современный оркестр. Т.т. 1 – 4. –М., 1953 – 1956.
16. Чулаки М. Инструменты симфонического оркестра. – М., 1983 (4-е издание).

Додатково: література з окремих музичних інструментів, окремих питань інструментознавства та Інтернет-ресурси (за необхідністю).